

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Карпенко М.І., Крилова В.Л.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

За останнє десятиліття в Україні відбулися суттєві зміни у розумінні поняття «інвалідність». На зміну поширеному погляду на людину з інвалідністю як об'єкт лікування та благодійності, прийшло розуміння та сприйняття її як рівноправної особистості. Зокрема, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України №912 від 01.10.2010 р. «Концепція розвитку інклюзивної освіти» передбачає «вирішення важливих питань щодо забезпечення права на якісну освіту дітей з особливими потребами»[1, с. 103-104]. Реалізація зазначеної Концепції передбачає комплексне розв'язання питань, пов'язаних із нормативно-правовим, навчально-методичним і кадровим забезпеченням інклюзивної освіти.

Метою тез є тлумачення дефініції «інклюзія», та аналіз етапів розвитку інклюзивної освіти у світовій педагогічній практиці.

Термін “інклюзія” (з англ. “inclusion” — включення) - процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі. І насамперед тих, що мають труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Він передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті [2].

У Конвенції розвитку інклюзивної освіти наведено наступне визначення: «Інклюзивне навчання це – комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методик навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [1, с. 104].

В Україні питанням інклюзивної освіти присвячені наукові праці П.Таланчука, А. Колупаєвої, К. Кольченко, Г.Нікулиної, Ю. Богинської, В.Синьова, А.Шевцова, Т.Гребенюк та інших.

Інклюзія в існуючому нині вигляді бере початок зі спеціальної освіти, яка у своєму розвитку пройшла кілька етапів. Дослідниця А.А. Колумпаєва наводить таку періодизацію [3]:

Перший період (996-1715 рр.) – від агресії та зневаги до усвідомлення необхідності піклуватися про людей з відхиленнями в розвитку. Умовною межею цього періоду в Західній Європі є виявлення державної турботи про інвалідів – відкриття в Німеччині першого притулку для сліпих (1198 р).

Другий період (1715-1806 рр.) – від усвідомлення необхідності піклування про осіб з відхиленнями в розвитку до усвідомлення необхідності у навчанні частини з них. Умовною межею є відкриття у Франції спеціальних шкіл для глухонімих і сліпих (1770-1784 рр.). У Російській державі – відкриття перших спеціальних шкіл для глухих та сліпих (1806-1807 рр.).

Третій період (1806-1927 рр.) – від усвідомлення можливостей до усвідомлення доцільності навчання трьох категорій дітей: з порушеннями слуху, зору та розумово відсталих. Умовний кордон – остання чверть XIX століття. Ухвалення у західноєвропейських державах законів про загальну початкову освіту і на цій основі – законів про навчання глухих, сліпих і розумово відсталих дітей. У Радянському Союзі – створення спеціальних шкіл для глухих, сліпих і розумово відсталих дітей у зв'язку з прийняттям Закону про Всеобуч (1927-1935 рр.). У школах Західної Європи на тлі розгортання мережі спеціальних закладів робляться спроби спільного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку зі своїми здоровими однолітками. В Австрії у 1846 р. було ухвалено закон, який передбачав створення можливостей для навчання сліпих дітей разом зі зрячими. Подібні законодавчі акти були в Англії, Шотландії та інших європейських країнах.

Четвертий період (1927-1991 рр.) – від усвідомлення необхідності навчання певної частини дітей з порушеннями до розуміння необхідності навчання всіх дітей з відхиленнями в розвитку. В Західній Європі цей період від початку XX століття до кінця 70-х років характеризується розвитком законодавчої бази спеціальної освіти та структурним удосконаленням національних систем. У Радянському Союзі – диференціація та удосконалення системи спеціальної освіти, перехід до 8 типів спеціальних закладів (1950-1990 рр.). Саме у цей період з 70-років XX століття у світовій освітній політиці на тлі економічного зростання розвитку суспільних демократичних стосунків у передових державах світу чітко визначилися антидискримінаційні настрої за будь-якою ознакою: національною, етнічною, релігійною, рівнем психофізичного розвитку.

П'ятий період (1991 р. – й донині) – від сегрегативного навчання дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивного навчання (інклюзії - повного включення). В Західній Європі з кінця 70-х років відбувається перебудова організаційних основ спеціальної освіти, значно скорочується кількість спеціальних шкіл, збільшується кількість спеціальних класів у загальноосвітніх школах, учнів з особливими освітніми потребами починають навчати у загальноосвітніх школах в інклюзивному середовищі. Означений період у країнах пострадянського простору розпочався з 90-х років і збігається з розпадом СРСР та кардинальною перебудовою державного устрою [3].

Отже, підводячи підсумки, відмітимо, що інклюзія – це динамічний процес, який повинен забезпечити повну участь усім членам суспільства у всіх сферах життєдіяльності. Стосовно освітньої інклюзії зазначимо, що державна політика сучасної України з відповідними нормативно-правовими та матеріально-технічними змінами сприяє формуванню нової суспільної філософії щодо дітей та дорослих з особливими потребам.

Список літератури:

1. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. За ред. Байди Л.Ю., Красюкової-Еннс. О.В. – К., 2012. – 216 с.

2. Инклюзивное_образование. [Электронный ресурс]. – Режим доступа <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.